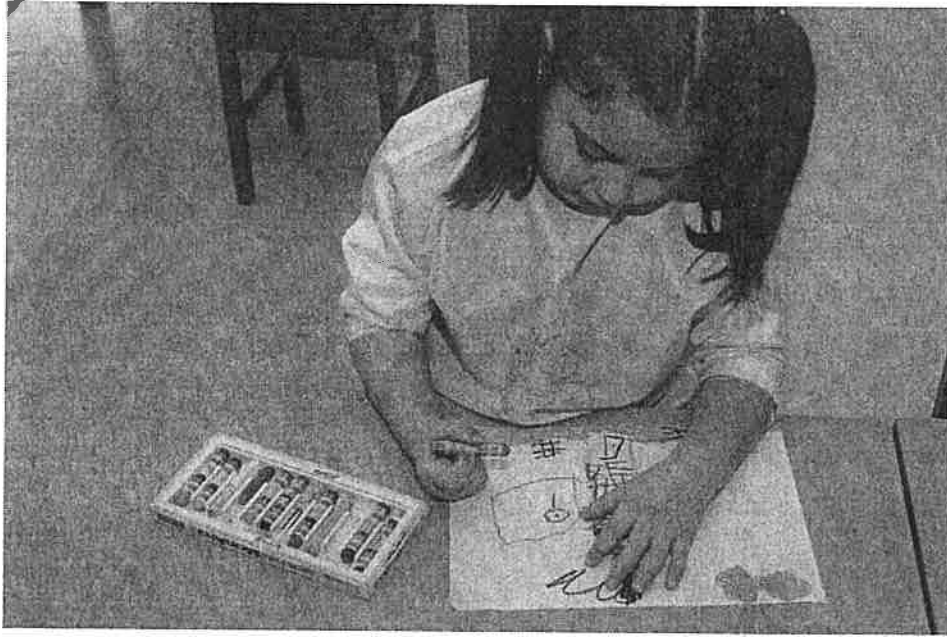

Çocuklara İlişkin Bilgilerin Raporlaştırılması, Yorumlanması ve Kullanılması

7

Çocukların ürünleri öğretmenler için değerli bir veri kaynağıdır. Çocuk, kendi yarattığı resimleri, öyküleri, oyunları vb. yoluyla gelişimi hakkında bilgi verir. Öğretmenler bu kaynakları etkili bir biçimde çocukları değerlendirme çalışmalarını sırasında kullanmalıdırlar.

Amaçlarımız

Bu üniteyi tamamladıktan sonra,

- 👁️ Çocuklara ilişkin bilgileri özetleme ve yorumlama sürecinde ve göz önünde bulundurulması gereken ilkeleri açıklayabilecek,
- 👁️ Gelişim raporu hazırlayabilecek,
- 👁️ Çocukları değerlendirme sürecinden elde edilen bilgilerin nasıl kullanılacağını açıklayabilecek bilgi ve becerilere sahip olacağız.

Örnek Olay

Yasemin Öğretmen o gün sanat etkinlikleri sırasında Ata'yı gözlemlemeyi planladı. Sanat etkinliğini, artık materyallerle yapılabilecek, işbirliğine dayalı küçük grup etkinliği biçiminde hazırlamıştı. Ata'nın iş birliği yapma becerisini gözlemek istiyordu. Etkinlik sırasında Ata'yı gözleyerek aşağıdaki formu doldurdu.

SİSTEMATİK GÖZLEM FORMU	
Çocuğun Adı-Soyadı: Ata Keskin	Gözlem Yapan Öğretmen: Yasemin Özgür
Yaşı ve Cinsiyeti: 6 - Erkek	Tarih: 07. 12. 2010
	Gözlem Saati: 10.00 - 10.45
Etkinlik - Ortam: Sanat etkinliği - Küçük grup çalışması	
Detaylar: Öğretmen sınıftaki çocukların tümünü ikişerli gruplara ayırdı. Ata'nın grup arkadaşı Seda oldu. Öğretmen gruplara tavuğun oluşum aşamalarını gösteren resimlerden birer tane dağıttı ve grup arkadaşlarıyla birlikte artık materyaller kullanarak resimleri tamamlamalarını istedi. Ata ve Seda yan yana oturdular. Resmi beraber ortak kararlar alarak tamamlamaları gerekiyordu. Öğretmen masaya artık materyal olarak kumaşlar, pamuk, ip parçaları, yumurta kabukları, sünger vb. malzemeler koymuştu. Ata hemen pamuğu eline alarak "bundan kanatlarını yapalım" dedi ve pamuğu parçalara ayırarak resme yapıştırmaya başladı. Daha sonra yumurtayı eline alarak "biz de yumurta yapacağız" dedi. Seda "hayır yapmayacağız !" diyerek itiraz etti. Ata ısrarlı bir biçimde "ben yumurtayı tavuğun alıma yapıştıracağım" dedi ve söylediğini yapmaya başladı. Bu sırada Deniz pamuğu istedi. Ata pamukla çalışmasını bitirdiği halde Deniz'e vermek istemedi ve "o bana daha gerekli" dedi. Öğretmen "arkadaşın kullansın Ata, sonra gerekli olursa tekrar alırsın" şeklinde uyarınca pamuğu verdi. Bu sırada Seda "ayaklarına turuncu bir şey yapmamız lazım" dedi ve kumaşların arasında aramaya başladı. Bulduğu kumaş parçasını Ata'ya verdi. Ata kumaş parçasını da resme ekledikten sonra "bitti öğretmenim" dedi. Seda "hayır bitmedi" diyerek itiraz etti ve tavuğun gagasını boyamaya başladı...	
Gözlem Nedeni: Ata'nın grup arkadaşıyla işbirliği yapabilme becerisini incelemek.	
Yorum ve Öneriler: Ata farklı materyalleri kullanma konusunda oldukça istekli görünüyordu. Ancak materyalleri seçerken grup arkadaşı ile işbirliği yapmadı. Ayrıca, materyalleri gerekli olduğunu söyleyerek alması ve diğer arkadaşlarına vermek istememesi dikkat çekiciydi. Yapılacak farklı etkinliklerde düşünerek ve plan yaparak çalışmanın önemi üzerinde durulabilir. Etkinlik, işbirliği yapmayı hedefleyen bir çalışma olmasına rağmen, Ata genellikle grup arkadaşına danışmadan kendi kararları ile çalıştı. Materyalleri diğer arkadaşlarıyla paylaşmak istemedi. Ata'nın farklı etkinliklerle paylaşma ve işbirliği becerileri konusunda desteklenmesi gerekiyor.	

Yasemin Öğretmen gözlemlerini hemen not aldı ve yorumladı. Daha önceki gözlemleri de bu veriyi destekliyordu. Yasemin Öğretmen artık Ata konusunda ne yapması gerektiğini, bundan sonra planladığı etkinliklerde hangi stratejileri kullanacağını ve nelere dikkat etmesi gerektiğini biliyordu: "Yapılacak farklı etkinliklerde düşünerek ve plan yaparak çalışmanın önemi üzerinde durulmalı, Ata'nın farklı etkinliklerle paylaşma ve iş birliği becerileri konusunda desteklenmesi gerekiyor..."

Anahtar Kavramlar

- Bilgilerin özetlenmesi ve yorumlanması
- Gelişim raporu
- Değerlendirme verilerinin kullanımı

İçindekiler

- GİRİŞ
- ÇOCUKLARA İLİŞKİN BİLGİLERİN ÖZETLENMESİ VE YORUMLANMASI
- ÇOCUKLARA İLİŞKİN BİLGİLERİN RAPORLAŞTIRILMASI: GELİŞİM RAPORLARI
- ÇOCUKLARI DEĞERLENDİRME SÜRECİNDEN ELDE EDİLEN BİLGİLERİN KULLANILMASI

GİRİŞ

Okulöncesi dönemde hızlı bir gelişim süreci geçiren çocukların gelişimsel özellikleri, davranışları ve ilgi alanları kısa sürede değişiklik gösterir. Çocukların değişen ve gelişen özelliklerinin düzenli bir biçimde izlenmesi ve verilerin kayıt altına alınması onların tanınması ve doğru zamanlarda gerekli müdahalelerin yapılması açısından son derece önemlidir. Bu nedenle, okulöncesi öğretmenlerinin çocukları düzenli olarak değerlendirmeye yönelik çalışmalar gerçekleştirmeleri gerekir. Değerlendirme, çocuk hakkında tarafsız, bütüncül, esnek, tutarlı, bilimsel ve sistematik, birbirini tamamlayan farklı işlev ve özellikteki bir dizi araç yardımıyla gerçekleştirilen, çok boyutlu bilgi toplama ve bunları birbirleriyle bütünleştirerek anlamlı ve güvenilir bir karar verme sürecidir (Sağlam, 2008). Bu nedenle öğretmenlerin çocukları tanıma ve değerlendirme çalışmalarına etkili bir planlama ile başlamaları ve bu plan doğrultusunda çeşitli kaynak ve yöntemleri bir arada kullanarak çocuklar hakkında bilgi edinmeleri ayrıca elde edilen bilgilerin tutarlı olup olmadığını analiz ederek, doğruluk ve uygunluk derecelerini kontrol etmeleri gerekmektedir (Özgüven, 1998). Bu ünite de öğretmenlerin çocuklar hakkında elde ettikleri bilgileri yorumlamaları, raporlaştırmaları ve kullanmaları üzerinde durulacaktır.

Öğretmenler çocuk hakkında elde ettikleri bilgileri yorumlamadan önce;

- yeterli veriye sahip olduklarından,
- verilerin değerlendirilmek istenen alanı temsil etmede yeterli olduğundan,
- farklı kaynaklardan, farklı ortamlarda ve çeşitli yöntemlerle elde edilmiş olduğundan,
- birçok kaynaktan elde edilen verilerin uyumu ile yargıya vardıklarından emin olmalıdırlar.

ÇOCUKLARA İLİŞKİN BİLGİLERİN ÖZETLENMESİ VE YORUMLANMASI

Çocuklara İlişkin Bilgilerin Özetlenmesi ve Yorumlanmasında Göz Önünde Bulundurulması Gereken İlkeler

Değerlendirme sürecinin amacına ulaşmasında, çocuk hakkında toplanan verilerin kayıt altına alınması, değerlendirilmesi ve tanıma işlemlerinin sürekliliği son derece önemlidir. Öğretmenler elde ettikleri bilgileri yorumlamadan önce, çocuğun gözlenen gelişim alanı hakkında yeterli düzeyde veriye sahip olduklarından, verilerin değerlendirilmek istenen gelişim alanını temsil etmede yeterli olduğundan ve farklı kaynaklardan, farklı ortamlarda ve çeşitli yöntemlerle elde edilmiş olduğundan emin olmalıdırlar. Birçok kaynaktan elde edilen bu verilerin uyumluluğunu dikkate alarak çocuklar hakkında yargıya varmalıdırlar. Elde edilen veriler düzenli aralıklarla gözden geçirilerek özetlenmelidir. Ayrıca, çocuklar hakkında toplanan bilgileri yorumlama sürecinde bazı ilkeler de göz önünde bulundurulmalıdır. Bu ilkeler aşağıda açıklanmıştır (McAfee ve Leong, 2007, s. 125):

Çocuktaki gelişim konusunda bir yargıya varmadan önce farklı gözlem verileri elde edilmeli ve karşılaştırılmalıdır: Çocukların gelişim ve öğrenmelerini etkili bir biçimde değerlendirebilmek için çok boyutlu değerlendirmelere, farklı bilgi kaynakları ve bilgi toplama yöntemlerine gereksinim duyulmaktadır. Anlık gözlemler ya da tek bir kaynağa dayalı değerlendirmelerin güvenilir olduğundan söz edilemez. Yeterli bilgi birikimi olmadan yapılan değerlendirme, yorumlama, varılan yargı ve alınan kararlarda hata oranı her zaman daha yüksektir. Bu nedenle öğretmenlerin çeşitli kaynak ve yöntemleri bir arada kullanarak çocuklar hakkında bilgi edinmeleri, ayrıca elde edilen bilgilerin tutarlı olup olmadığını analiz ederek, doğruluk ve uygunluk derecelerini kontrol etmeleri gerekmektedir (Özgüven, 1998). Değerlendirmede kullanılacak farklı bilgi kaynakları, değerlendirilen çocuğun kendisi, diğer çocuklar, anne-baba ya da diğer aile üyeleri, çocuğun yaşamında yer alan yetişkinler ve çocuklar hakkında tutulan kayıtlar, belgeler ve dokümanlardan oluşur. Değerlendirme için bilgi, gözlem, çocukla yapılan görüşmeler, sınıf içi etkinlikler sı-

Çocuklar hakkında toplanan bilgileri yorumlama sürecinde göz önünde bulundurulması gereken ilkeler:

- Çocuktaki gelişim konusunda bir yargıya varmadan önce farklı gözlem verileri elde edilmeli ve karşılaştırılmalı,
- Çocukla ilgili dokümanlar ve gözlemleri içeren veriler kaydedilmeli,
- Çocuğun davranışlarında ailenin ve kültürel etmenlerin önemli bir yeri olduğu unutulmamalı,
- Çocuğun eğilimleri, mizaç ve bireysel özellikleri dikkate alınmalı,
- Çocuğun özel olarak desteklenmesi gereken gelişim alanları olup olmadığına dikkat edilmeli ve belirlenen alanlarda ayrıntılı bilgi edinmeye çalışılmalıdır.

rasında gerçekleşen etkileşimler ve çocuğun verdiği yanıtlar, çocuğun çalışma ürünleri, anne-baba ve diğer yetişkinlerle yapılan görüşmeler aracılığıyla toplanabilir. Değerlendirmenin etkili olabilmesi için farklı ortamlarda, farklı etkinlikler sırasında veriler toplanmalıdır. Örneğin, çocuk sınıf içinde ve dışında oynarken, arkadaşları ile birlikte ya da yalnız oynarken/çalışırken, çizim yaparken, boyarken, sembolik oyun ve bloklarla oyun oynarken vb. durumlarda bilgiler toplanmalıdır (Buldu, 2010). Daha sonra toplanan bu veriler karşılaştırılarak yorumlanabilir.

Çocukla ilgili dokümanlar ve gözlemleri içeren veriler kaydedilmelidir:

Çocuk hakkında elde edilen bilgiler hemen kayıt altına alınmalıdır. Çocukların hemen her gün ve hızla değişen gelişimsel özelliklerinin akılda tutulması mümkün değildir. Bu konuda alınan kayıtlar, çocuğun gelişimine yönelik ipuçları verir ve güvenilir bir biçimde yorumlanmasına yardımcı olur. Aynı zamanda geçmişteki bulgularla şimdiki bulgular arasında bağlantı kurmayı kolaylaştırır, karşılaştırma yapma olanağı verir. Bazı durumlarda detayları bilmek kritik kararlar için gerekli olabilir. Kayıt altına alınan bilgiler gözden kaçabilecek neden-sonuç ilişkilerinin kurulmasında yardımcı olur. Çocuk hakkında kendisi ve ailesi için zengin bir özgeçmiş oluşmasına da olanak verir (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2006). Ayrıca, ailelere bilgi verirken ya da diğer eğitimcilerle iletişimde bulunurken bu kayıtlardan yararlanır. Aynı zamanda çocuğun gelişimini gösteren raporlar, öğretmen tarafından alınan kayıtlar referans gösterilerek hazırlanabilir (Sevinç, 2004).

Çocuğun davranışlarında ailenin ve kültürel etmenlerin önemli bir yeri olduğu unutulmamalıdır: Aile, çocuğun ilk eğitimini aldığı kurumdur ve yapısı, işleyişi ile büyük oranda çocuğun davranışlarını belirler. Anne babaların tutum ve davranışları çocukların uyumlu - uyumsuz, etken - edilgen, bağımlı - özerk, içedönük - dışadönük olma gibi kişilik gelişimlerini büyük ölçüde etkilemektedir (Erkan, 2010). Bu nedenle öğretmenler çocuk hakkında elde ettikleri verileri yorumlarken ailelerin temel özelliklerini de göz önünde bulundurmalıdırlar. Ayrıca, her toplumun kendine özgü kültürel değer yargıları olduğu ve değer yargılarının toplumlar arasında farklılıklar gösterdiği unutulmamalıdır. Bu farklılıklar ailelerin anne babalık rollerini, çocuk yetiştirme tutum ve uygulama biçimleri ile inançlarını etkilemektedir. Örneğin; bazı kültürlerde anne babaların çocuklarına sarılmaları, okşamaları ve bu davranışları aile büyükleri yanında sergilemeleri saygısızlık olarak nitelendirilmektedir. Okulöncesi eğitim öğretmenlerinin çocukların gelişimlerini değerlendirme sürecinde ve aileye verilecek önerilerde bu tür kültürel özellikleri göz önünde bulundurmaları gerekmektedir.

Çocuğun eğilimleri, bireysel özellikleri ve ilgi alanları dikkate alınmalıdır: Çocukların mizaçları, bireysel farklılıkları ve eğilimleri olaylar karşısında farklı tepkiler vermelerine neden olmaktadır. Örneğin; öfkeli bir yapıya sahip olan çocuklar öfkelerini kontrol edemeyerek arkadaşlarına karşı saldırgan davranışlar sergileyebilmektedirler ya da sakin, ağırkanlı yapıya sahip çocuklar diğerlerine oranla etkinliklerini daha yavaş tamamlayabilmektedirler. Ayrıca çocukların ilgi alanları da onların çalışma biçimleri ya da belirli bir etkinliğe istekli olup olmamaları üzerinde etkilidir. Örneğin; bilimsel süreçlere özel ilgisi olan bir çocuk öğretmenin sınıfta gerçekleştireceği deneysel çalışmalara bu konuya ilgi duymayan arkadaşına oranla daha istekli katılabilir ve dolayısıyla gelişimsel kazanımları daha fazla olabilir. Bu nedenle öğretmenler çocuklar hakkında değerlendirme yaparken onların eğilimleri, bireysel özellikleri ve ilgi alanlarını da göz önünde bulundurmalıdırlar.

Çocuğun özel olarak desteklenmesi gereken gelişim alanları olup olmadığına dikkat edilmeli ve belirlenen alanlarda ayrıntılı bilgi edinmeye çalışılmalıdır: Öğretmenler çocuklar hakkında bilgi toplarken, gelişimsel gerilikler ya

da sorunlarla (hiperaktivite ve dikkat eksikliği, öğrenme güçlüğü, otizm vb) karşılaşılabirler. Bazı çocuklarda da duygusal ya da davranışsal bozukluklara (parmak emme, altını ıslatma, saldırganlık, içekapanıklık vb) rastlanabilir. Öğretmen çocuk hakkında topladığı bilgileri yorumlarken bu ve benzeri durumları göz önünde bulundurmalı ve derinlemesine bilgi edinmeye çalışmalıdır. Elde edilen verilere göre gerekli durumlarda çocuklar ilgili kurum ve uzmanlara yönlendirilmelidirler.

Çocuklara İlişkin Bilgilerin Özetlenme ve Yorumlanma Süreci

Çocukları değerlendirme amaçlı elde edilen verilerin yorumlanması, öğretmenlerin birçok bilgi ve belgeyi gözden geçirerek farklı açılardan değerlendirme yapmalarını gerektirir. Bu nedenle toplanan bilgiler belirli aralıklarla özetlenmeli, yorumlanmalı ve sonuçları eğitim programı ile ilişkilendirilmelidir. Öğretmenler çocukları değerlendirme çalışmalarına yönelik planlama yaparken toplanan bilgilerin hangi sıklıkta gözden geçirilerek özetleneceğini belirlemelidirler. Toplanan verilerin çocuğun gelişimine destek olma ve öğrenim sürecini planlama amacıyla kullanılabilmesi için düzenli olarak bir ya da iki haftalık aralıklarla özetlenmesi ve yorumlanması uygun olacaktır. Bunun için öğretmenin çocukları tanıma ve değerlendirmeye yönelik hazırladığı planda belirlediği gelişim ya da öğrenme alanına ilişkin yeterli veriye ulaşması da temel alınabilir. Bir başka deyişle, öğretmen değerlendirme planında belirlediği bilgi, beceri ve tutumlara ilişkin yeterli veriyi tamamladıktan hemen sonra bu verileri özetleyerek elde ettiği bilgileri eğitim sürecine nasıl yansıtacağına karar verebilir. Aşağıda bir çocuğun sosyal gelişim alanında başkalarıyla yakın ilişkiler kurabilme ve kendini ifade edebilme becerilerini incelemek için plan yapan öğretmenin gerçekleştirdiği gözlemlere ve gözlemlerin özetine ait örneklere yer verilmiştir.

Öğretmenler çocukları tanıma ve değerlendirme çalışmalarına yönelik planlama yaparken toplanan bilgilerin hangi sıklıkta gözden geçirilerek özetleneceğini belirlemelidir ve belirli aralıklarla toplanan veriler özetlenerek yorumlanmalıdır.

Aşağıda 5 yaşındaki Deniz'in sosyal gelişim alanında başkalarıyla yakın ilişkiler kurabilme ve kendini ifade edebilme becerilerini incelemek üzere plan yapan Handan Öğretmenin gerçekleştirdiği gözlemlerden ve gözlemler sırasında doldurduğu formlardan örnekler verilmiştir.

ÖRNEK

SİSTEMATİK GÖZLEM FORMU (I)	
Çocuğun Adı-Soyadı: Deniz Atalay	Gözlem Yapan Öğretmen: Handan Özden
Yaşı ve Cinsiyeti: 5 - Kız	Tarih: 30. 09. 2010
	Gözlem Saati: 10.00-10.20
Etkinlik - Ortam: Türkçe dil etkinliği -Sınıf ortamı	
Detaylar: Pazen tahta figürleri kullanılarak anlattığım öyküyü çocukların kendi cümleleri ile tekrar etmelerini istedim. Deniz önce parmak kaldırmadı. Gülay öyküyü özetledikten sonra" başka anlatmak isteyen var mı?" sorusundan sonra Deniz parmak kaldırdı. Pazen tahta figürlerinden kediyi alarak çok kısık bir sesle "kedi gelmiş" dedi. Daha sonra fare figürünü kedinin yanına koydu fakat hiç bir şey söylemedi. "Sonra ne olmuş Deniz?" dedim. Yanıt vermeden yere bakıp utangaç bir tavır sergileyince bir cümle ile ona destek olmaya çalıştım. Cümleyi kısık bir sesle tekrarladı. Diğer figürü pazen tahtaya yerleştirdiğinde yine yere bakarak bir şey söylemedi. Tekrar yardım etmeye çalıştım. Deniz cümleyi tekrarladıktan sonra "bitti" dedi. Etkinliğe katıldığı için teşekkür ettim.	
Gözlem Nedeni: Deniz'in başkalarıyla ilişki kurabilme ve kendini ifade edebilme becerileri konusundaki davranışlarını incelemek.	
Yorum ve Öneriler: Deniz öyküyü anlatmada çekingen davrandı. Grup içerisinde kendini ifade etmesi ve güven duyması konusunda desteğe gereksinimi olduğunu düşünüyorum.	

Çizelge 7.1
Sistemantik Gözlem
Formu Örneği

Yukarıda, Çizelge 7.1'deki 30.09.2010 tarihli sistematik gözlem raporunda belirtilen gözlem sürecinde Handan Öğretmen, çocukların anlattığı öykünün hatırlayabildikleri kadarını kendi cümleleri ile tekrar ifade etmelerini istemektedir. Deniz, bütün grubun bir arada olduğu bu etkinlikte öyküyü anlatmada çekingen davranmakta ve arkadaşlarıyla böyle bir ilişki kurmada zorlanmaktadır.

Handan Öğretmen, 02.10.2010 tarihindeki serbest zaman etkinliği sırasında ise Deniz'in davranışını anlamlı bulmuş ve bununla ilgili anekdot kaydı tutmuştur. Öğretmenin tuttuğu kayıt aşağıda verilmektedir.

Çizelge 7.2
Anekdot Kayıt
Formu Örneği

ANEKTOD KAYIT FORMU	
Çocuğun Adı-Soyadı: Deniz Atalay	Tarih: 02.10.2010
Kayıt Tutan Öğretmen: Handan Özden	
Gözlenen durum: Deniz serbest zaman etkinliğinde arkadaşlarıyla oynamadı, yalnız kalmayı tercih etti.	
Gözlenen mekân ve çocuk grubu: Evcilik köşesi - Serbest zaman etkinliği	
Detaylar: Deniz bugün geç geldi. Sınıfa girince evcilik köşesinde kanepenin üzerine oturdu. Evden getirdiği oyuncaklarını kucagina alarak sarıldı. Çeşitli etkinlik köşelerinde oynayan arkadaşlarını izlemeye başladı. Oyunlarına katılmadı. Umud Deniz'in yanına gelerek elindeki bebek arabasını aldı ve "oynayalım mı?" dedi. Deniz hiç konuşmadan arabayı çekerek geri aldı. Umud yanından ayrıldı. Arkadaşlarını sessizce izledi.	
Yorumlar: Deniz oyun grubuna girmede, isteklerini ifade etmede zorlandı. Desteğe gereksinimi olabilir.	

Çizelge 7.2'deki anekdot kaydı formunda görüldüğü gibi, Deniz serbest zaman etkinliği başladıktan sonra sınıfa gelmiş ancak arkadaşlarının hiçbiri ile ilişki kurmadan kendi başına evcilik köşesinde oturmuştur. Kendisini oyuna davet eden arkadaşına da olumsuz yanıt vermiştir. Bunun üzerine Handan Öğretmen Deniz'in başkalarıyla ilişki kurma ve kendisini ifade etme becerilerine yönelik gözlemlerine devam etmiştir.

Handan Öğretmenin Deniz'e ilişkin sistematik gözlemlerini içeren kayıtlardan ikisi, aşağıdaki Çizelge 7.3'deki ve Çizelge 7.4'deki gibidir.

Çizelge 7.3
Sistematik Gözlem
Formu Örneği

SİSTEMATİK GÖZLEM FORMU (2)	
Çocuğun Adı-Soyadı: Deniz Atalay	Gözlem Yapan Öğretmen: Handan Özden
Yaşı ve Cinsiyeti: 5 - Kız	Tarih: 05. 10. 2010
	Gözlem Saati: 10.30-10.50
Etkinlik - Ortam: Sanat etkinliği -Küçük grup çalışması	
Detaylar: Çocukları üçer kişilik gruplara bölerek aruk materyallerle (kağıt, kumaş, ip parçaları, çeşitli kapaklar, kuruyemiş kabukları, boş kutular vb.) kendi planladıkları evi yapmalarını istedim. Deniz grubunda yer alan Gülce ve Atakan ile evi planladı ve yapmaya başladı. Deniz planlama ve planı uygulama aşamasında etkin olarak yer aldı. Grubu ile oluşturdukları plana göre evin çatısını kağıttan üçgen biçiminde kesti. Diğer parçaları bir araya getirerek evin oluşturulmasında arkadaşlarını yönlendirdi. Grubunun yaptığı çalışmayı sınıfa tanıtmalarını istediğimde bu konuda görev almak istemedi.	
Gözlem Nedeni: Deniz'in başkalarıyla ilişki kurabilme ve kendini ifade edebilme becerileri konusundaki davranışlarını incelemek.	
Yorum ve Öneriler: Deniz küçük kas gelişimi ve el göz koordinasyonunu gerektiren çalışmalarda oldukça başarılı. Küçük grup çalışmasında arkadaşlarıyla ilişki kurmada zorlanmadı. Ancak grubun yaptığı çalışmayı tüm sınıfa tanıtmada konusunda istekli olmadı. Büyük grup etkinliklerinde çekingen davranıyor.	

Çizelge 7.3'de verilen sistematik gözlem formunda da görüldüğü gibi, Deniz küçük grup çalışmasında arkadaşları ile daha kolay ilişki kurabilmiş, liderlik özellikleri göstermiştir. Ancak yapılan çalışmanın bütün gruba tanıtılması aşaması Deniz'in yine çekingen davranmasına ve kendini ifade etmede zorlanmasına neden olmuştur.

SİSTEMATİK GÖZLEM FORMU (3)	
Çocuğun Adı-Soyadı: Deniz Atalay	Gözlem Yapan Öğretmen: Handan Özden
Yaşı ve Cinsiyeti: 5 - Kız	Tarih: 07. 10. 2010
	Gözlem Saati: 11.00-11.20
Etkinlik - Ortam: Müzik etkinliği -Sınıf ortamı, büyük grup çalışması	
Detaylar: Çocuklara "Taklitçi Tekir" isimli öyküyü okuduktan sonra "haydi bizlerde Tekir gibi küçük kediler olalım" diyerek kedi maskelerini dağıttım. Deniz de kedi maskesini alarak taktı. Önce kedi gibi "tıslama, miyavlama vb." sesler çıkarttık. Daha sonra "kedi" şarkısını hep beraber söyledik. Deniz etkinliğe istekle katıldı. Şarkıyı bedensel devinimlerle arkadaşları ile birlikte söyledi. "Öğretmenim bir daha söyleyelim ben çok beğendim" dedi. Ben de "Sen söylemek ister misin Deniz?" dedim. Omuzlarını kaldırarak utangaç bir tavırla "hayır" dedi.	
Gözlem Nedeni: Deniz'in başkalarıyla ilişki kurabilme ve kendini ifade edebilme becerileri konusundaki davranışlarını incelemek.	
Yorum ve Öneriler: Deniz Müzik etkinliğine seveerek katıldı. Sanırım maske takmış olmak onun ilgisini çekti ve güdülenmesini sağladı. Ancak şarkıyı kendisinin söylemesini istediğim zaman reddetti. Büyük grup etkinliklerinde bireysel olarak kendini ifade etmede ve ilişki kurmada çekingen davranıyor. Gözlemlerim sonucunda bu konuda desteğe gereksinimi olduğunu gördüm.	

Çizelge 7.4
Sistematik Gözlem
Formu Örneği

Yukarıda verilen 3. sistematik gözlem formu (Çizelge 7.4) ile 1. ve 2. formlardaki (Çizelge 7.2 ve Çizelge 7.3) veriler birbirine paralellik göstermektedir. Her üç gözlemden de Deniz büyük grup etkinliklerinde arkadaşları ile ilişki kurma ve kendini ifade etmede zorlanmaktadır. Handan Öğretmen elde ettiği bütün bu verileri özetleyerek yorumlarına dayalı bir çizelge oluşturabilir. Bu çizelge öğretmene Deniz'in başkalarıyla ilişki kurabilme ve kendini ifade edebilme becerilerindeki genel durumunu bütün olarak görme olanağı sağlar. Aynı zamanda Deniz'in desteğe gereksinim duyduğu alanlar da çizelge yardımıyla belirlenebilir. Handan Öğretmenin Deniz'e ilişkin hazırladığı çizelge aşağıdaki gibidir.

Çizelge 7.5'den anlaşılacağı üzere, Handan Öğretmenin gözlemlerine dayanarak yaptığı analizde çocuğun sosyal gelişim alanında başkalarıyla ilişki kurabilme ve kendini ifade edebilme konusunda desteğe gereksinimi olduğu görülmektedir. Yukarıda verilen örnekte Deniz, oyun grubuna girme ve kendiliğinden iletişimi başlatma konusunda zorluklar yaşamaktadır. Aynı zamanda grup karşısında kendini ifade etme ve başkalarıyla ilişki kurma konusunda çekingendir. Öğretmen bu verileri çocuğun gelişimini desteklemek amacıyla planladığı etkinliklerde kullanmalıdır. Çocukların bir etkinliğe ya da oyuna başkalarını rahatsız etmeyecek ve kendilerini kabul ettirebilecek bir biçimde nasıl katılabileceklerini bilmeleri gerekir. Bu konudaki yetersizlikleri grup tarafından dışlanmalarına yol açabilir (Curtis, 1998). Bu nedenle, öğretmen oyun grubuna girme, bir grupta iletişimi başlatma ve sürdürme, sorumluluk alma, liderliği üstlenme ve lideri izleme gibi konularda Deniz'e model olmalıdır. Öncelikle gelişimsel açıdan daha yeterli olduğu alanlara (sanat etkinlikleri gibi) yönelik grup etkinlikleri planlayarak Deniz'in gruba girmesine destek olmalıdır. Yukarıdaki gözlemlerden bu tür çalışmalarda Deniz'in kendisini daha iyi ifade edebildiği, gruba liderlik yapabildiği görülmektedir. Okulönce-

si dönemdeki çocuklar için arkadaşlarına yardım etmeleri ya da yapılan yardımı kabul etmeleri, karşılıklı etkileşimin olumlu yönde ilerleyebilmesi için önemli bir adımdır. (Önder, 2005). Çocuğun başarılı olduğu alanlarda desteklenmesi onun özgüveninin gelişmesine ve başkalarıyla ilişki kurma, grup karşısında kendini ifade etme becerilerinin gelişmesine ortam yaratacaktır.

Çizelge 7.5
Deniz'in
Başkalarıyla İlişki
Kurabilme ve
Kendini İfade
Edebilme Becerilerini
Değerlendirmeye
Yönelik Gözlemlerin
Özeti

Çocuğun Adı-Soyadı: Deniz Atalay		
Gözlem Nedeni: Deniz'in başkalarıyla ilişki kurabilme ve kendini ifade edebilme becerileri konusundaki davranışlarını incelemek.		
Gözlem Tarihi	Gözlenen Etkinlik - Ortam	Yorum ve Öneriler
30.09.2010	Türkçe dil etkinliği Sınıf ortamı	Öyküyü anlatmada çekingen davrandı. Ses tonu işitilemeyecek kadar kısık. Grup içerisinde kendini ifade etmesi ve güven duyması konusunda desteğe gereksinimi var.
2.10.2010	Serbest zaman etkinliği, Evcilik köşesi	Oyun grubuna girme, isteklerini ifade etmekte zorlandı. Desteğe gereksinimi olabilir.
5.10.2010	Sanat etkinliği Küçük grup çalışması	Küçük kas gelişimi ve el göz koordinasyonunu gerektiren çalışmalarda oldukça başarılı. Küçük grup çalışmasında arkadaşlarıyla ilişki kurmada zorlanmadı. Ancak büyük grup etkinliklerinde çekingen davranıyor.
7.10.2010	Müzik etkinliği Sınıf ortamı, Büyük grup çalışması	Müzik etkinliğine severek katıldı. Ancak şarkıyı kendisinin söylemesini istediğim zaman reddetti. Büyük grup etkinliklerinde bireysel olarak kendini ifade etmede ve ilişki kurmada çekingen davranıyor.
Sonuç ve Öneri: Deniz'in başkalarıyla ilişki kurabilme ve kendini ifade edebilme becerilerini geliştirmeye yönelik etkinliklerle desteklenmesi gerekiyor.		

SIRA SİZDE

1

Öğretmenlerin çocuklara ilişkin topladıkları verileri belirli aralıklarla özetleme ve yorumlamalarının neden önemli olduğunu tartışınız.

ÇOCUKLARA İLİŞKİN BİLGİLERİN RAPORLAŞTIRILMASI: GELİŞİM RAPORLARI

Gelişim raporları, çocukların eğitim yılı içindeki performanslarının bir özettir. Bu raporlarda, çocuğun tüm gelişim alanlarını kapsayan bilgi, beceri, tutum ve alışkanlıklarının genel yorumu yapılır ve çocukların süreç içerisindeki gelişimleri, desteklenmesi gereken alanlar hakkında aileleri, uzmanları bilgilendirmeyi amaçlar. Öğretmenin çocuğu tanıma amaçlı kullandığı araç ve yöntemler ne kadar kapsamlı ise gelişim raporunun yansıtacağı sonuç da o kadar kapsamlı ve ayrıntılı olacaktır. Bir başka deyişle; öğretmenin çocuğu tanıma amaçlı, farklı tekniklerden (gözlem, görüşme, portfolyo vb.) ve farklı araçlardan (oyun gözlem formu, derecelendirme ölçekleri, gelişim kontrol listeleri vb) yararlanması gelişim raporunun doğru ve yeterli sonuçları yansıtmasında etkili olacaktır. Raporda ailelere, çocuklarının gelişimleri, yetenekleri, okul dışında desteklenmesi gereken alanları konusunda bilgi verilmeli ve öneriler getirilmelidir. Gelişim raporları ailelerin şu sorularına yanıt verebilmelidir (Mindes, 2007, s.207):

Gelişim raporlarında çocuğun tüm gelişim alanlarını kapsayan bilgi, beceri, tutum ve alışkanlıklarının genel yorumu yapılır. Ailelere çocuklarının gelişimleri, yetenekleri, okul dışında desteklenmesi gereken alanları konusunda bilgi verilir ve önerilerde bulunulur.

- **Çocuğum okulda neler yapıyor?** (Yapmaktan hoşlandığı, ilgi duyduğu ya da hoşlanmadığı etkinlikler nelerdir?)
- **Çocuğumun öğrenme biçimi nasıldır?** (Nasıl öğreniyor? Öğrenme stilleri nelerdir?)
- **Çocuğumun öğrenme ürünleri nelerdir?** (Yaptığı resimler, elişi etkinlikleri vb gelişimini yansıtıyor mu?)
- **Çocuğum sınıf içerisinde nasıl davranıyor?** (Sınıf kurallarına uyabiliyor mu? Liderlik özellikleri var mı? vb)
- **Arkadaşları ile ilişkileri nasıl?** (Grup içinde diğer çocuklarla iletişim ve etkileşimi nasıl? Paylaşma, iş birliği gibi sosyal becerileri gelişti mi?)
- **Çocuğum gelişiyor mu?** (Baştaki gelişim düzeyi nasıldı? Bu konuda yardıma ihtiyacı var mı?)
- **Çocuğumun güçlü ve desteklenmesi gereken yönleri nelerdir?** (Desteklenmesi gerekli alanlar var mı? Nasıl destek olabilirim? Güçlü yönleri, özel yetenekleri var mı? Bunların gelişmesine nasıl katkı getirebilirim?)
- **Çocuğum olması beklenen düzey ile karşılaştırıldığında gelişimi için neler söylenebilir?**
- **Çocuğumun gelişimini desteklemek için aile olarak neler yapabiliriz?**
- **Bir öğretmen olarak çocuğumun gelişimini desteklemek için siz neler yaptınız?**

Yukarıda verilen soruların gerçekçi, doğru ve detaylı yanıtlarından oluşan gelişim raporları, ailelerin çocukları hakkında bütüncül bir bakış açısıyla bilgi sahibi olmalarını sağlayacaktır. Aynı zamanda, ailelere çocuklarının gelişimlerine nasıl destek olabilecekleri konusunda yol gösterecektir. Belirli dönemlerde çocuğa ait bilgilerin bu şekilde analiz edilmesi ve değerlendirilmesi aile yanında öğretmenin bir sonraki dönem için çocukla ilgili planlama yapması açısından da önemlidir (Wortham, 2008).

Gelişim Raporlarını Hazırlamada Dikkat Edilmesi Gereken Temel İlkeler ve Ölçütler

Gelişim raporları birbirini izleyen çeşitli aşamalarda hazırlanır. Öğretmenler öncelikle çocukların gelişimlerini, başarılarını gösteren bilgi ve belgeleri toplar ve bunları kayıt altına alırlar. Daha sonra, bu bilgileri özetleyip değerlendirerek elde edilen verileri açık ve gerçekçi bir biçimde rapor ederler (Mindes, 2007, s.208). Öğretmenin bu süreçte çeşitli yöntem ve tekniklerle elde ettiği verileri birkaç kez gözden geçirmesi, analiz ederek çocuğun gelişimi ile ilgili bir yargıya varması gerekmektedir. Gelişim raporu öğretmenin yargısını, çocukla ilgili önerilerini ve planlarını açık bir dille ifade etmelidir. Gelişim raporları bazı temel ölçütlere göre hazırlanmalıdır. Bu ölçütler şöyle sıralanabilir (Mindes, 2007, s.208):

1. **Ürün ölçütleri:** Gelişim raporunda, çocuğun ürünleri (resimleri, oluşturduğu öyküler, sanat çalışmaları vb) değerlendirilmelidir. Öğretmen çocuğun ürünlerinden, gelişimini yansıtmasındaki öneminden söz etmeli ve yaşından beklenen düzeyde olup olmadığını belirtmelidir. Ayrıca çocuğun ürünlerinden örnekleri de aileye sunmalıdır.
2. **Süreç ölçütleri:** Çocuğun öğrenme süreçleri neler? Çocuk nasıl öğreniyor? Bu konudaki gelişimi yaşına uygun mu? gibi soruların cevapları da gelişim raporunda yer almalıdır.

Gelişim raporları dört temel ölçüte göre hazırlanmalıdır:

1. **Ürün ölçütleri:** Çocuğun süreçteki ürünleri nelerdir? Ürünleri gelişimini yansıtıyor mu? Beklenen gelişimsel düzeyde mi?
2. **Süreç ölçütleri:** Bir öğrenen olarak çocuğun gelişimi yaşına uygun mu?
3. **İlerleme ölçütleri:** Çocuk önceki gelişim düzeyine göre nasıl bir ilerleme kaydetti? Neleri kazandı?
4. **Standartlar:** Çocuğun bilgi ve becerileri beklenen düzey ve standartlarla karşılaştırıldığında neler söylenebilir?

3. **İlerleme ölçütleri:** Gelişim raporunda, çocuğun okula başladığı günden itibaren geçen zaman içerisinde ulaştığı gelişim düzeyi önceki gelişimi ile kıyaslanarak açıklanmalıdır. Çocuğun nasıl bir ilerleme kaydettiği ve neleri kazandığından söz edilmelidir.
4. **Standartlar:** Öğretmen, çocuğun bilgi ve becerilerini yaşından beklenen düzey ve ulusal standartlarla karşılaştırarak bir değerlendirme yapmalıdır. Standartlardan anlamlı ölçüde farklılık gösteren çocuklar için uzmanlarla nasıl iş birliği yapılabileceği konusunda ailelere bilgi verilmelidir.

Öğretmenler, gelişim raporlarında yukarıda sıralanan ölçütlerle ilgili bilgilere her bir gelişim alanında yer vermeye özen göstermelidirler. Özetle gelişim raporları, çocuğun gelişim düzeyini, yapabildiklerini ve gereksinimlerini açıklamalı, davranışlarına ait örnekleri ve öğretmenin düşüncelerini içermelidir. Öğretmen, çocuk için planları ile geleceğe yönelik amaçlarını da gelişim raporunda açıklamalıdır. Gelişim raporlarının bir diğer amacının da olumlu ev-okul iletişimini desteklemek olduğu unutulmamalıdır (Wortham, 2008). Bu nedenle ailelere çocuklarının gelişimlerini desteklemek için evde yapabilecekleri etkinlikler ve kullanabilecekleri materyaller konusunda öneride bulunulmalıdır.

Öğretmenler gelişim raporlarını hazırlarken objektif davranmaları konusunda zaman zaman güçlüklerle karşılaşabilmektedirler. Örneğin; öğretmenler sınıftaki davranışlarında oldukça uyumlu, iş birliğine yatkın, sorun yaratmayan çocuklar için gelişim raporları yazarken çoğunlukla olumlu ifadeler kullanabilmektedirler. Diğer taraftan sınıfta uyum sorunları yaşayan ve saldırgan davranışlar sergileyen çocuklarla ilgili öznel davranabilmekte ve gelişim raporlarında çocuğun başarılarından çok sorunlardan söz edebilmektedirler. Öğretmenler gelişim raporlarını hazırlarken; "Çocuğun gelişim sürecine ilişkin yargılarımda objektif miyim? Çocuk hakkındaki kişisel düşüncelerim raporu nasıl yazacağımı belirliyor mu?" sorularını sık sık kendilerine sormalıdır.

Öğretmenler gelişim raporlarını yazarken genel bazı iletişim ilkelerini de göz önünde bulundurmalarıdır. Örneğin; gelişim raporuna "Değerli Veli" gibi bir giriş yapmak anne-baba için resmi bir ortam oluşturabilir. Bunun yerine anne ve /veya babanın adlarını içeren daha kişisel bir ifade tercih edilebilir. Örneğin; Sayın Hülya Hanım ve Ahmet Bey gibi. Raporda "çocuğunuz" gibi ifadeler yerine söz edilen çocuğun ismi kullanılabilir. Öğretmen hazırladığı gelişim raporunu ailelere vermeden önce bir kaç kez gözden geçirmeli, yeterince açık, anlaşılır ve kapsamlı olduğundan emin olduktan sonra ad ve soyadını yazarak imzalamalı ve aileye ulaştırmalıdır. Raporun, aileyi endişeye düşürecek ya da tehdit algısı oluşturacak ifadeler içermediğinden emin olmalıdır. Çocuk konusunda paylaşılması gereken sorunlar varsa rapor yanında aile ile görüşme de tercih edilmelidir (Mindes, 2007). Aşağıdaki çizelgede öğretmenlerin hazırladıkları gelişim raporlarını gözden geçirirken yol gösterici olacağı düşünülen sorulara yer verilmiştir:

Öğretmenler, gelişim raporlarını hazırlarken tarafsız davranabilmek için "Çocuğun gelişim sürecine ilişkin yargılarımda objektif miyim? Çocuk hakkındaki kişisel düşüncelerim raporu nasıl yazacağımı belirliyor mu?" sorularını sık sık kendilerine sormalıdır.

Genel içerik açısından

- Rapordaki bölümler amaçlar ve eğitim programı ile uyumlu mu?
- Çocuğu bütüncül olarak ele alıyor mu?
- Aile - öğretmen iletişimini destekliyor mu?

Yazım dili açısından

- Raporda çocuğu suçlayıcı bir dil kullanmamaya dikkat edilmiş mi?
- Aileyi suçlayıcı bir dil kullanmamaya dikkat edilmiş mi?
- Çocuğa ne hissettirecek?
- Aileye ne hissettirecek?
- Öğretmen - aile ilişkisini nasıl etkileyecek?
- Çocuk - aile ilişkisini nasıl etkileyecek?

Özel içerik açısından

- Çocuğun gelişim ve öğrenmesi ile ilgili gerekli bilgileri içeriyor mu?
- Çocuğun sınıftaki davranışlarını betimliyor mu?
- Çocuğun bireysel gelişimi ve ilerlemesini betimliyor mu?
- Çocuğun zayıf yönlerinden daha çok güçlü yönlerine odaklanmış mı?
- Çocuğun ne yapabildiği ile ilgili özgün örnekler içeriyor mu?
- Gerçek, doğru ve anlamlı bilgiler veriyor mu?
- Öğretmenin çocukla ilgili planları hakkında aileyi bilgilendiriyor mu?
- Öğretmenin çocuğun tarafında olduğunu aileye hissettiriyor mu?
- Çocuklarının gelişimlerini desteklemek için yapabilecekleri konusunda aileleri bilgilendiriyor mu?

Son Hazırlık

- Raporun yazı dili kişisel ve olumlu mu?
- Anlaşılır ve açık bir dil ile yazılmış mı?
- Eğitsel bir dil kullanılmış mı?
- Yazım ve dil kuralları açısından uzmanlıkla hazırlanmış mı?
- Son kez okunarak gözden geçirildi mi?

Not: Bu çizelge, Wortham (2008, s. 259)'dan uyarlanmıştır.

Çizelge 7.6
Gelişim Raporu
Hazırlamada Yol
Gösterici Sorular

Gelişim raporlarının çocuğun zayıf yönlerinden daha çok güçlü yönlerine odaklanarak yazılması neden önemlidir? Tartışınız.

SIRA SİZDE

2

Gelişim raporu, farklı kaynaklardan geniş bir bakış açısı ile elde edilen bilgileri içermesi açısından çocukların gelişimlerini yansıtan önemli bir kaynaktır. Ancak, hazırlanması uzun zaman alır ve uzmanlık gerektirir. Çocuk hakkında detaylı ve bütüncül bilgiye ulaşabilmek için gelişim raporları çocukların portfolyoları ile birlikte ailelere sunulmalıdır. Hazırlanan gelişim raporları ailelere yazılı bir kopya olarak ulaştırılabileceği gibi bu konuda e-posta, web gibi teknolojik iletişim kaynaklarından da yararlanılabilir. Gelişim raporları, eğitim yılı içerisinde en az iki kez hazırlanmalı ve ailelerle paylaşılmalıdır (MEB, 2006).

Okulöncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği'nde Gelişim Raporu

Milli Eğitim Bakanlığına bağlı resmi okulöncesi eğitim kurumlarının işleyiş esasları Okulöncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği temel alınarak düzenlenmektedir. Yönetmeliğin 55 ve 56. maddeleri resmi okulöncesi eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin çocukların gelişim sürecini değerlendirme ve raporlaştırma ile ilgili gö-

Milli Eğitim Bakanlığı Okulöncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği'ne göre öğretmenlerin, her çocuk için ayrı birer kazanım değerlendirme dosyası ve e-okul sisteminde öğrenci dosyası tutmaları gerekmektedir. Ayrıca kazanım değerlendirme dosyası bilgilerine dayanarak her dönem sonunda bir gelişim raporu hazırlamalıdır.

revlerini belirlemektedir. "Kazanım Değerlendirme Dosyası" başlığı altındaki Madde 55'te ve "Öğrenci Dosyası", "Gelişim Raporu ve Katılım Belgesi" başlığı altındaki Madde 56'da öğretmenlerin görevleri şu şekilde ifade edilmektedir (MEB, 2009):

"Kazanım Değerlendirme Dosyası"

Madde 55- (Değişik: 31.7.2009/27305 RG) Okul öncesi eğitim kurumlarında, Okul Öncesi Eğitim Programına göre çocukların gelişim ve eğitim durumlarıyla ilgili olarak her çocuk için kazanım değerlendirme dosyası tutulur.

"Öğrenci Dosyası, Gelişim Raporu ve Katılım Belgesi"

Madde 56- (Değişik: 31.7.2009/27305 RG) E-okul sisteminde her çocuk için öğrenci dosyası tutulur.

Bu Yönetmeliğin 55 inci maddesindeki kazanım değerlendirme dosyası bilgileri doğrultusunda hazırlanan Gelişim Raporu (EK-10), her dönem sonunda e-okul sistemine işlenerek bir örneği veliye verilir. Okul öncesi eğitimi tamamlayan veya okul öncesi eğitim kurumlarına en az bir eğitim yılı devam eden çocuklara, e-okul sisteminde düzenlenen Katılım Belgesi verilir. Çocukları başarılı veya başarısız gösteren; kame, diploma ve benzeri adlar altında hiçbir belge verilemez. Öğrenci dosyası ile gelişim raporuna, pedagojik değeri olmayan ve gizliliği gerektiren bilgiler işlenmez. Öğretmenler ile okul yönetimi bu bilgilerin sisteme zamanında işlenmesinden sorumludur."

İlgili Yönetmeliğin yukarıda aktarılan maddelerinden de anlaşılacağı üzere, öğretmenlerin her çocuk için gelişim ve eğitim süreciyle ilgili durumlarını değerlendirmek üzere ayrı birer kazanım değerlendirme dosyası ve e-okul sisteminde öğrenci dosyası tutmaları gerekmektedir. Ayrıca öğretmenler, kazanım değerlendirme dosyası bilgilerine dayanarak her dönem sonunda bir gelişim raporu hazırlamak durumundadırlar. Öğrenci dosyaları ile gelişim raporlarında pedagojik açıdan değeri olmayan, gizliliği gerektiren ya da çocukları başarılı-başarısız biçiminde sınıflayan ifadelerin yer almaması gerektiği de Yönetmelik'te açıkça ifade edilmektedir.

Öğretmenlerin çocuğun gelişimi ve eğitimine yönelik tüm verileri zamanında düzenli olarak e-okul sistemine işlemesi ve bir örneğini de ailelere vermesi gerekmektedir. E-okul sistemine işlenen bilgileri çocuğun daha sonra devam edeceği eğitim kurumlarındaki öğretmenleri ve aileleri inceleyebilmektedirler. Bu durum çocuğu tanıma ve değerlendirme sürecinin devamlılığı ve verimliliği açısından oldukça önemlidir. MEB Okulöncesi Eğitim Kurumları Yönetmeliği (2009)'nde söz edilen gelişim raporu formunu öğretmenler kendileri geliştirerek kullanabilirler.

Gelişim Raporu Örneği

Aşağıda gelişim raporlarının temel ölçütleri göz önünde bulundurularak hazırlanmış bir gelişim raporu örneği verilmiştir. Raporda "Çocuklara İlişkin Bilgilerin Özetlenmesi ve Yorumlanması Süreci" başlığı altında yer verilen gözlem notları temel alınmıştır:

GELİŞİM RAPORU**ÇOCUĞUN:**

Adı ve Soyadı: Deniz Atalay
Doğum Tarihi: 30 / 09 / 2005
Anne Adı: Ayşe Atalay
Baba Adı: Caner Atalay

Çizelge 7.7
Gelişim Raporu
Örneği

OKULÖNCESİ EĞİTİM GELİŞİM RAPORU

Sayın Ayşe Hanım ve Caner Bey,

2010-2011 eğitim öğretim yılı I. Dönemde öğrencimiz Deniz'i tanıma ve değerlendirme amaçlı gerçekleştirilen çalışmalar sonucunda elde edilen veriler ve tüm gelişim alanlarına ilişkin görüş ve öneriler aşağıda bilgilerinize sunulmuştur.

1. Psikomotor Gelişimi: Deniz'in psikomotor gelişimi genel olarak okulöncesi eğitim kurumuna başladığı günden bugüne kadar önemli bir gelişme kaydetmiştir. Ulaştığı gelişim aşaması yaş grubundan beklenen düzeydedir. Makas tutma, kâğıt katlama vb el-göz koordinasyonu gerektiren hareketleri yapabilmeye yaşından beklenenden daha üst düzeyde olduğu söylenebilir. Örneğin; "evlerimiz" projesi kapsamında artık materyalleri kullanarak ev yapma çalışmasında Deniz grup arkadaşları ile beraber oldukça başarılı bir çalışma gerçekleştirmiştir. Grup arkadaşlarıyla planladıkları evin çatusını kâğıt üzerine üçgen biçimindeki bloktan yararlanarak çizmiş ve çizgilerin üzerinden düzgün bir biçimde kesebilmiştir. Hazırlanan diğer parçaların bir araya getirilmesi sürecinde etkinliği yönlendirdiği gözlenmiştir. Eğitim dönemi süresince farklı tekniklerle yapılan değerlendirme çalışmalarına dayanarak Deniz'in küçük kas becerileri ile ilgili etkinliklerde (kesme, yapılandırma, nesnelere yeni şekiller, ürünler oluşturma, çizme, boyama vb) oldukça istekli ve başarılı olduğu söylenebilir. Özellikle sanatsal etkinliklerdeki ilgi, istek ve yeteneği bu alanda ona sağlanabilecek özel olanaklarla (seramik, resim vb kurslar gibi) değerlendirilebilir. Deniz'in bu konudaki gelişim sürecini ürün dosyasında (portfolyo) yer alan çalışmalarını inceleyerek de görebilirsiniz.

Deniz, yürüme, koşma, yuvarlanma, sıçrama, atlama, yakalama vb. bedensel koordinasyon gerektiren hareketleri yapabilmeye yaşından beklenen özellikleri göstermektedir. Hareket gerektiren etkinliklere istekli bir biçimde katılmaktadır. Örneğin; sınıfta oynanan bowling oyunu gibi top atma, zıplama, koşma, atlama vb. hareket gerektiren oyunları keyif alarak oynamaktadır. Bu oyunlar sırasında ulaşılması amaçlanan kazanımları (sözel yönergelere uygun olarak yürüme / koşma, araç kullanarak ritmik hareketler yapma, nesnelere atma, yakalama vb) yerine getirmede başarılı olduğu söylenebilir. Ancak, tek ayak üzerinde durma, tek ayak ile belli bir mesafeye gitme vb denge gerektiren becerilerde gelişim göstermekle birlikte desteklenmeye gereksinimi olduğu görülmüştür. Deniz'in bu alandaki gelişimine destek olmak amacıyla onunla birlikte "sek sek oyunu" oynayabilir, tırmanma merdiveni, denge tahtası vb. araçlar bulunan çocuk parklarında arkadaşları ile etkili zaman geçirmesini sağlayabilirsiniz.

2. Sosyal-Duygusal Gelişimi: Sosyal-duygusal gelişimde önemli olan çocuğun kendini tanıma, çevresindekilerle olumlu ve yakın ilişkiler kurma, işbirliği yaparak grup etkinliklerini yerine getirme, başkalarının haklarına saygı gösterme, kurallara uyma vb özellikler edinerek günlük yaşamda kullanabileceği beceriler kazanmasıdır. Deniz'in sosyal-duygusal gelişimi incelendiğinde bu özelliklerin birçoğuna sahip olduğu görülmektedir. Deniz'in kendisini tanıyabildiği, küçük grup etkinliklerinde arkadaşları ile işbirliği yaptığı söylenebilir. Ayrıca, duygularını kontrol edebilme, diğer insanların (öyküdeki karakterler, arkadaşları vb) duygularını anlama gibi davranışları göstermektedir. Ancak, kendiliğinden oyun grubuna katılma, ilişki kurabilme ve kendisini ifade etme konusunda sorunlar yaşadığı gözlenmiştir. Örneğin; serbest zaman etkinliğinde arkadaşlarının kurduğu oyun grubuna katılmakta zorlanabilmektedir.

Grup karşısında kendini ifade etme ve ilişki kurmada (bir konuda konuşma, öykü anlatma, bireysel şarkı söyleme vb) çekingen tavırlar sergilemektedir. Diğer insanlarla yakın ilişki kurmasını gerektirecek sorumluluklar verildiği durumlarda zorlanmaktadır. Sınıftaki etkinlikler sırasında oyun grubuna girme, bir grupta iletişimi başlatma ve sürdürme, sorumluluk alma, liderliği üstlenme ve lideri izleme gibi konularda Deniz'e model olmaya çalışılmıştır. Ayrıca, Deniz'in gelişimsel açıdan oldukça yeterli olduğu alanlara yönelik etkinliklerde arkadaşlarına liderlik yapması ve kendine güven geliştirmesi için ortam yaratılmaya çalışılmıştır. Ancak, Deniz'in okul dışındaki yaşantılarında da desteğe gereksinimi vardır. Bu nedenle başkalarıyla (yakın akrabalar, komşular, arkadaşlar vb) ilişki kurması için ortam yaratılmalı ve yönlendirilmelidir. Kendini sözel olarak ifade etmesi konusunda cesaretlendirilmeli bu yöndeki çabaları fark edilerek desteklenmelidir. Örneğin; Deniz'e çeşitli materyaller vererek bunlarla kendi kukkalarını oluşturması ve öyküler anlatması için yönlendirebilirsiniz. Yakın çevrede yaşayan çocuklarla oyun grupları oluşturması ve beraber oynaması için ortam yaratabilirsiniz.

Deniz, çatışmalara çözüm üretme becerisi açısından yaşından beklenen özellikleri göstermektedir. Düşüncelerini, gereksinimlerini ve haklarını genellikle ifade edebilmekte, arkadaşlarıyla sorun yaşadığı durumlarda şiddet içermeyen çözüm yolları bulabilmektedir. Örneğin, oyun sırasında oyuncak paylaşamama gibi bir sorunla karşılaştığında önceliğin kendisinde olması için ısrar etmeden sırasını bekleyerek arkadaşları ile paylaşabilmektedir. Bu yaş çocuklarının yalnızlık, üzüntü, mutluluk, korku gibi duyguları isimlendirmeye başlamaları, aynı zamanda bu duyguları kabul etmeleri için önemli bir adımdır. Çocuklar duygularını kabul ettiğinde, onlarla nasıl baş edebileceğini de öğrenmeye başlarlar. Deniz'in gözlemlerinden elde edilen veriler duygularıyla baş etme ve değişimlere uyum sağlayabilme konusunda desteklenmeye gereksinimi olduğunu göstermektedir. Bunun için duygularını özgürce gösterebileceği ve yaşayabileceği ortamların yaratılması gerekir. Okulda drama, oyun gibi etkinlikler yoluyla bu tür ortamların yaratılmasına çalışılmaktadır. Ayrıca, Deniz'in evde ya da okulda yaşadığı kimi değişimlerle (kardeşinin olması, okula başlaması, yeni arkadaşlarla tanışması vb) başa çıkmaya çalışması onun üzerinde baskı oluşturmaktadır. Deniz'in bu tür değişimlere uyum sağlayabilmesi için, değişimler konusunda bilgilendirilmesi ve bunlarla başa çıkması için kendisine olumlu model olunması gerekmektedir. Yaratıcı ilgi alanlarına yönlendirilerek bu konuda yaşadığı stresi boşaltması için ortam yaratılabilir. Sınıfta, Deniz'in yaşadığı değişimlere uyum sağlayabilmesine yönelik çeşitli çalışmalar ve II. döneme yönelik planlar yapılmıştır. Ancak, Deniz'in gelişimsel başarısının önemli ölçüde sizlerin desteği ile aile-okul iletişimine bağlı olduğu unutulmamalıdır.

3. Dil Gelişimi: Deniz dil gelişimi açısından önemli gelişme kaydetmiştir ve yaşından beklenen özellikleri gösterebilmektedir. Ortalama 5 sözcükten oluşan cümlelerle günlük yaşam deneyimlerini ifade edebilmekte, birbirini izleyen emir cümlelerinde söylenenleri anlayarak yerine getirebilmektedir. Kelimeleri doğru telaffuz ederek, temel dilbilgisi kurallarına uygun konuşabilmektedir. Ancak, Deniz konuşurken sesinin tonunu ısitilebilir bir biçimde ayarlama ve sözel olarak kendini ifade edebilme konusunda sorun yaşamaktadır. Örneğin; sınıfta sohbet etme, öykü anlatma ya da tamamlama gibi etkinliklerde arkadaşları ile göz teması kurmada, konuşmayı başlatma ve sürdürmede çekingen davranmaktadır. Bu durumun Deniz'in yukarıda söz edilen sosyal-duygusal alanda desteklenmeye gereksinim duyduğu becerilerden kaynaklandığı ve dil gelişiminde bir sorun olmadığı düşünülmektedir.

Sınıfta Türkçeyi düzgün kullanma, sözcük dağarcığını zenginleştirme, sözcükleri doğru telaffuz etme, sesinin tonunu ve hızını ayarlama, aynı sesle başlayan ve biten sözcükler üretme, anlatma ve ifade etme becerilerine yönelik çalışmalar yapılmıştır ve II. dönemde de bu tür çalışmalara devam edilecektir. Dil becerilerinin desteklenmesi için çocukların yeterince konuşma ve dinleme alıştırmaları yapmaları ve iyi bir model oluşturan yetişkinle etkileşime girmeleri önemlidir. Ayrıca çocuklar dil açısından olabildiğince zengin bir ortamda bulunurlarsa daha geniş bir sözcük dağarcığına sahip olabilmektedirler.

Bu nedenle Deniz'in dil gelişimine evde destek olmak amacıyla, sosyal-duygusal gelişim alanında sunulan önerilere ek olarak, evde akranları ve yetişkinlerle düzenli konuşması, oyun, drama, kitap okuma, öykü anlatma, öykü tamamlama ve oluşturma gibi etkinlikler yapması önerilebilir. Ayrıca çevresindeki yetişkinler konuşma biçimleri ve doğru telaffuzları ile örnek olmaya özen göstermelidirler.

4. Bilişsel Gelişimi: Bilişsel gelişim çocukların, araştırma, mantıklı düşünme ve problem çözme, gözlem yapma, neden sonuç ilişkisi kurma, yaratıcı düşünme, sıralama, sınıflama yapma, sayma vb. becerileri kapsayan gelişim alanıdır. Deniz'in bilişsel gelişim özelliklerini tanımaya yönelik gerçekleştirilen gözlemler sonucunda, genel anlamda yaşının gerektirdiği temel özellikleri gösterdiği gözlemlenmiştir. Dikkatini toplayarak gözlem yapabilmekte, algıladıklarını bir süre sonra hatırlayabilmekte, nesnelere arasında eşleştirme, sıralama yapabilmektedir. Ancak, Deniz'in "nesnelere gruplama" becerisi konusunda desteğe gereksinimi olduğu belirlenmiştir. Örneğin; sınıfta yapılan matematik etkinliği kapsamında çocuklara bir miktar renkli boncuk verilerek renklerine göre gruplamaları istendiğinde Deniz kırmızı, mavi ve sarı boncukları gruplayabilmiş ancak boncuk gruplarını miktarları çok olandan az olana doğru sıralaması ve hangi renkte daha çok boncuk olduğunu söylemesi istendiğinde zorlandığı görülmüştür. Ayrıca, bir başka etkinlik kapsamında çocuklara farklı renk ve büyüklüklerde üçgen, daire, kare ve dikdörtgen şeklinde kesilmiş kâğıtlar verilerek aynı şekilde olanları bir araya getirerek gruplamaları ve her bir gruptaki şekil ile bir kompozisyon oluşturmalarını istenmiştir. Deniz'in bu etkinlik kapsamında farklı büyüklükteki kare, dikdörtgen ve üçgenleri gruplamada zorlandığı belirlenmiştir. Bu nedenle sınıfta Deniz'in nesnelere şekillerine ve miktarlarına göre gruplamasına yönelik etkinlikler planlanmış ve uygulanmaya başlanmıştır. Evde siz de doğadaki gerçek nesnelere ve amaca uygun hazırlanan materyalleri kullanarak özgür ortamlarda sınıflama, gruplama yapması için ortam yaratabilirsiniz.

Deniz 10'a kadar ritmik saymayı kolaylıkla yapabilmektedir. Bu alandaki gelişimine destek olmak amacıyla evde nesnelere kullanarak 20'ye kadar sayma, 10 içerisinde basit toplama, çıkarma yapma gibi etkinlikler düzenleyebilirsiniz. Çocukların keşfetme istekleri ve yaratıcı düşüncelerini desteklemek için, sınırlandırıcı olmayan materyal ve etkinliklere yönlendirilmesi önemlidir. Bu nedenle etkinliklerde yaratıcılığı destekleyici, çok amaçlı materyal ve nesnelere kullanımına ve etkinlik sürecini Deniz'in yapılandırmasına özen gösterilmelidir.

Deniz, olaylarla ilgili neden-sonuç ilişkisini rahatlıkla kurabilmekte, olayları oluş sırasına göre açıklayabilmektedir. Bu yaşta, zamanla ilgili "dün, bugün, yarın" gibi kavramları yerinde kullanma konusunda sorunlarla karşılaşabilmektedir. Çocukların bu kavramları algılayabilmesi ve doğru bir biçimde kullanabilmesi zaman isteyen bir süreçtir. Deniz'e evde yapacağınız çalışmalarla bu konuda destek olabilirsiniz. Örneğin, günlük rutin yapılan etkinliklere ait resimleri sıralamasını isteyebilir, "Biz dün nereye gitmiştik? Bugün ne yaptık?" türünden sorulara yanıt vermesi ve yanıtlarında dün, bugün, yarın ifadelerini doğru bir biçimde kullanması için ortam yaratabilirsiniz. Deniz'in problem çözme, parça bütün ilişkisi kurma ve mekânda konumla ilgili temel becerileri kazandığı görülmektedir. Çocukların bu yaşta kazanmaları gereken bir örüntüdeki kuralı algılayabilme, nesnelere ölçebilme ve bazı sembolleri (rakamlar gibi) tanıyabilmelerine yönelik etkinliklere II. Dönem ağırlık verilmesi planlanmıştır.

5. Öz-bakım Becerileri: Deniz'in öz-bakım becerileri oldukça gelişmiştir. Temizlik, yemek yeme, dinlenme ile ilgili kurallara uyabilmekte kendi kendine giyinip soyunabilmektedir. Yalnızca düğme iliklemede zaman zaman yardıma gereksinimi olmaktadır. Evde düğme ilikleme ve açma egzersizleri yaparak bunu kolaylıkla başarabileceğini düşünüyorum. Yemek öncesi ve sonrasında ellerini istenilen nitelikte yıkayıp dişlerini fırçalamaktadır. Doğru diş fırçalama tekniği konusunda sınıfta eğitim çalışmalarımız devam etmektedir. Deniz, tuvalet ve temizliği konusunda yardıma gereksinim duymadan ihtiyaçlarını karşılayabilmektedir.

Deniz kendi kendine çatal-kaşık-bıçak kullanarak yemek yiyebilmekte ve bu konuda yardıma gereksinim duymamaktadır. Ancak besinler konusunda seçici davranmakta ve sebze yemeklerinin bazılarında hoşlanmamaktadır. Sağlıklı beslenme ve önemi konusunda okulda çeşitli etkinlikler yapılmıştır. Deniz'in ev ve okuldaki beslenme alışkanlıklarının iyileştirilmesi konusunda karşılıklı işbirliği yaparak çözüm üretmeye çalışılması gerekmektedir.

6. İlgili alanları: Sınıf içerisinde gerçekleştirdiği çalışmalar ve bu konudaki tercihleri göz önünde bulundurulursa Deniz'in resim yapma ve nesnelere yeni şekiller, üç boyutlu ürünler oluşturma, konusunda özel bir ilgisi olduğu söylenebilir. Resimlerinde kullandığı çizgilerin ve renklerin gelişimi ile oluşturduğu diğer ürünleri dosyasındaki çalışmalarında görebilirsiniz. Deniz'e bu konuda sunulan materyal ve olanakların artırılmasıyla yeteneği ve ilgisinin daha fazla gelişeceğini düşünüyorum.

İmza
Handan Özden
Okulöncesi Eğitim Öğretmeni

20.01.2011
İmza - Mühür
Hülya Yaman
Mutlu Çocuklar Anaokulu Müdürü

Gelişim raporları çocukların, psikomotor gelişim, sosyal-duygusal gelişim, bilişsel gelişim, öz-bakım becerileri ve ilgi alanlarına yönelik bilgilerin verildiği altı temel bölümden oluşmaktadır. Örnek gelişim raporunda yalnızca psikomotor gelişim ile sosyal-duygusal gelişim ve ilgi alanlarına yönelik açıklamalara yer verilmiştir.

ÇOCUKLARI DEĞERLENDİRME SÜRECİNDEN ELDE EDİLEN BİLGİLERİN KULLANILMASI

Okulöncesi eğitimde çocukları tanıma ve değerlendirme çalışmaları gelişim ve öğrenmelerini izlemek, öğrenme sürecinin planlanmasında bu bilgilerden yararlanmak, ailelere ve uzmanlara bilgi vermek ve işbirliği yapmak, özel servislerden ve sağlık hizmetlerinden yararlanabilecek çocukları belirlemek ve eğitim programlarını değerlendirmek gibi amaçlarla gerçekleştirilmektedir. Bu çalışmalardan elde edilen sonuçlar öğretmenlere izlemeleri gerekli yolu gösteren önemli verilerdir. Elde edilen sonuçlar öğrenme deneyimleri ve eğitim programı ile ilişkilendirilmelidir (Wortham, 2008). Bu bölümde, çocukları değerlendirme sürecinden elde edilen bilgilerin öğrenme sürecini planlama ve bilgilerin aile ve uzmanlara bilgi vermek amacıyla nasıl kullanılabilceği üzerinde durulacaktır.

Çocukları Değerlendirme Sürecinden Elde Edilen Bilgilerin Öğrenme Sürecini Planlamak Amacıyla Kullanılması

Çocuğu tanıma ve değerlendirme etkili eğitim programlarının geliştirilmesinde ilk adımdır. Çocukların öğrenme ortamından etkili bir biçimde yararlanmaları, kendi öğrenme gereksinimleriyle uyumlu fırsatlar yakalamalarıyla gerçekleşebilir. Çocuğu ilgileri, gereksinimleri, gelişimsel özellikleri ve öğrenme stilleri ile tanımak ve fiziksel ortamı bu temele dayandırarak geliştirmek gerekir. Bu anlamda çocuğu değerlendirmek eğitim programının en temel noktalarından biridir (MEB, 2006).

Çocuğun gelişimsel özellikleri ve bireysel farklılıklarını bilmek öğretmene öğrenme deneyimlerini bu yönde planlama, materyalleri gereksinimlere göre seçme ve elde ettiği sonuçlara göre programı tekrar yapılandırma şansı verir (McAfee ve Leong, 2007). Çocukları değerlendirme ve eğitim programına yansımalarına yönelik bu süreçte öğretmen öncelikle gözlemlerini farklı tekniklerle gerçekleştirir ve kaydeder. Gözlemleri sonucunda kendine bir takım sorular yöneltilmelidir. Örneğin; gözlediği

Çocuğun gelişimsel özellikleri ve bireysel farklılıklarını bilmek öğretmene öğrenme deneyimlerini bu yönde planlama, materyalleri gereksinimlere göre seçme ve elde ettiği sonuçlara göre programı tekrar yapılandırma olanağı sunar.

çocuk için “bu çocuğa nasıl yardımcı olabilirim” sorusunu kendine sormalıdır. Tüm gruba yönelik bir gözlem yapıyorsa “grup için ne planlamalıyım? Ne yaparsam işe yarar?” sorularına yanıt bulmaya çalışabilir. Soruların yanıtları aynı zamanda öğretmenin yeni öğrenme deneyimlerine ait planını oluşturur. Planı uygularken tekrar gözlem yaparak işe yarayıp yaramadığını değerlendirir ve elde ettiği sonuçlara göre yeni öğrenme deneyimleri planlar. Bu döngü sürekli tekrarlanarak öğretmenin gözlem verilerine dayanarak öğrenme süreci oluşturmasına kaynaklık eder (Gronlund ve James, 2005, s.96). Bu süreç aşağıda detaylı bir biçimde açıklanmıştır.

“Çocuğu tanıma ve değerlendirme etkili eğitim programlarının oluşturulmasında ilk adımdır” ifadesi ile ne anlatılmak istenmektedir? Tartışınız.

1. Gözlem yapma ve kaydetme: Öğretmen sınıfındaki çocukları hazırladığı değerlendirme planına göre gözler, gerekli bilgileri toplar, özetler ve değerlendirir. Bu süreçte çocukların bireysel ve grup olarak gereksinimlerini belirlemeye çalışır. Gruptaki çocukların tümünün gelişimsel özellikleri ve gereksinimlerini bir arada görmek ve planlama yapmak için gelişim kontrol listeleri hazırlayabilir. Planlama yaparken, gelişim kontrol listeleri öğretmenlerin çocuk hakkında karar vermesinde ve öğretme-öğrenme ortamının düzenlenmesinde ciddi bir kılavuzdur (Tuğrul, 2005). Aşağıda bir öğretmenin bilişsel gelişim alanında gruplama yapma becerisine yönelik gözlemlerinden elde ettiği verilerin özetine dayalı iki farklı örnek verilmiştir. Birinci örnekte bir çocuğa, ikinci örnekte ise bir gruba ilişkin değerlendirme sonuçları yer almaktadır. Çocukları değerlendirme sürecinden elde edilen bilgilerin öğrenme sürecini planlamak amacıyla nasıl kullanılabilceği bu örnekler çerçevesinde açıklanmaktadır.

Çocuklar hakkında elde edilen bilgilerin öğrenme deneyimlerini planlamak amacıyla kullanılması süreci kendi içinde üç aşamadan oluşur. Bu aşamalar:

1. Gözlem yapma ve kaydetme
2. Gözlem sonuçlarına göre yeni öğrenme deneyimlerini planlama
3. Planlanan öğrenme deneyimlerini uygulama ve tekrar gözlem yaparak değerlendirme yapma.

Handan Öğretmen Deniz'in bilişsel alanda gruplama yapma becerilerinin gelişim düzeyini tanımak üzere bir değerlendirme planı hazırlamıştır. Planı kapsamında Deniz'i farklı etkinlikler sırasında gözler. Handan Öğretmenin iki haftalık gözlemi sonucunda elde ettiği bulgular aşağıdaki çizelgede özetlenmiştir.

ÖRNEK 1

Gözlem Tarihi	Gözlenen Beceri	Gözlenen Davranış	Gözlemden Çıkarılan Sonuç
07.03.2011	<ul style="list-style-type: none"> Nesneleri büyüklüklerine göre gruplama Nesneleri renklerine göre gruplama 	Küp şeklindeki blokları önce büyüklüklerine, daha sonra renklerine göre gruplamasını istedim. Deniz her iki gruplamayı da yapabildi.	Aynı şekilde sahip blokları büyüklüklerine ve renklerine göre gruplayabiliyor.
08.03.2011	<ul style="list-style-type: none"> Nesneleri kullanım amaçlarına göre gruplama 	Evin çeşitli bölümlerinde kullanılan araç - gereçlerin (çatal, kaşık, buzdolabı, yatak, giysi dolabı, çalışma masası, koltuk vb) resimlerini sınıfa getirerek çocuklardan resimlerde gördüklerini evin hangi bölümünde kullanılıyorsa ev maketi üzerinde o bölüme (Mutfak, banyo, yatak odası vb) kullanım amaçlarına göre yerleştirmelerini istedim. Deniz istenenleri kolaylıkla yaptı.	Evde kullanılan araç-gereçleri kullanım amaçlarına göre gruplayabiliyor.

*Çizelge 7.8
Deniz'in Bilişsel Alanda Gruplama Becerilerinin Gelişimini Değerlendirmeye Yönelik Gözlemlerinin Özeti*

10.03.2011	• Nesneleri dokunsal özelliklerine göre gruplama	Çocuklarla "dokun tanı" oyunu oynarken Deniz gözleri kapalı bir biçimde dokunduğu materyallerden aynı dokunsal özellikte olanlarını seçerek grupladı.	Sınıftaki materyalleri dokunsal özelliklerine göre gruplayabiliyor.
11.03.2011	• Nesneleri şekillerine göre gruplama	Serbest zaman etkinliği sonrasında Deniz'den blok köşesinde yer alan kare ve dikdörtgen blokları ayrı gruplar halinde toplayarak köşeye yerleştirmesini istedim. Kare ve dikdörtgeni ayırt etmekte zorlandı.	Blokları şekillerine göre (kare ve dikdörtgen) gruplamada zorlandı.
15.03.2011	• Nesneleri renklerine göre gruplama • Nesneleri miktarlarına göre gruplama	Matematik etkinliği kapsamında çocuklara bir miktar renkli boncuk vererek önce renklerine göre gruplamalarını istedim. Deniz Kırmızı, mavi ve sarı boncukları gruplayabildi. Daha sonra boncuk gruplarını miktarları çok olandan az olana doğru sıralamasını istedim ve hangi renkte daha çok boncuk olduğunu söylemesini istedim. Deniz miktarlarına göre gruplamada zorlandı.	Boncukları üç ana renge göre grupladı ancak miktarlarına göre gruplamada zorlandı.
17.03.2011	• Nesneleri şekillerine göre gruplama	Çocuklara sanat etkinliği sırasında farklı renk ve büyüklüklerde üçgen, daire, kare ve dikdörtgen şeklinde kesilmiş kağıtlar verdim. Aynı şekilde olanları bir araya getirerek gruplamalarını ve her bir gruptaki şekil ile bir kompozisyon oluşturmalarını istedim. Deniz farklı büyüklükteki kare, dikdörtgen ve üçgenleri gruplayamadı.	Farklı büyüklük ve renkteki daireleri şekline göre gruplayabiliyor. Ancak, üçgen, kare ve dikdörtgeni şekillerine göre gruplamada zorlandı.

Çizelge 7.9. incelendiğinde Deniz'in nesnelere renk, büyüklük, dokunsal özellik ve kullanım amaçlarına göre gruplayabildiği ancak miktarlarına ve şekillerine göre gruplamada sorun yaşadığı görülmektedir. Deniz'in daire şeklindeki nesnelere gruplamada zorlanmadığı ancak üçgen, kare ve dikdörtgeni gruplayamadığı anlaşılmaktadır. Deniz'in şekil ve miktara göre gruplama yapma becerisinin gelişimi konusunda desteğe gereksinimi vardır.

ÖRNEK 2

Handan Öğretmen sınıfındaki (Arılar sınıfı) çocukların bilişsel alanda gruplama yapma becerilerinin gelişim düzeyini belirlemek üzere bir değerlendirme planı yapmıştır. Planı kapsamında çocukları farklı zamanlarda gözleyerek elde ettiği

bulguları aşağıdaki beceri gelişim tablosunda özetlemiştir. Çizelgede çocuklarda gelişmiş olan beceriler "G", desteklenmesi gerekli beceriler ise "D" sütunlarında gösterilmiştir.

Çizelge 7.9
Arılar Sınıfı Bilişsel Alan Gruplama Becerilerinin Gelişim Çizelgesi

Gözlenen Beceri Alanları													
Çocuğun Adı ve Soyadı	Renklerine göre gruplama		Şekillerine göre gruplama		Büyükliklerine göre gruplama		Miktarlarına göre gruplama		Dokunsal özelliklerine göre gruplama		Kullanım amaçlarına göre gruplama		
	G	D	G	D	G	D	G	D	G	D	G	D	
Caner	√			√	√			√		√		√	
Enes		√	√		√			√		√			√
Emre	√			√	√			√		√			√
Ayşegül	√		√		√			√		√			√
Kağan		√		√	√			√		√			√
Efe		√		√	√			√		√			√
Ayça		√		√	√			√		√		√	
Betül		√		√	√			√		√		√	
Nisa		√		√	√			√		√			√
Deniz	√			√	√			√		√		√	√
Yiğit		√	√	√	√			√		√			√
Selin		√		√	√			√		√			√
Gülce		√		√	√			√		√			√
Ege	√			√	√			√		√			√
Ali		√		√	√			√		√			√
Ercan		√	√		√			√		√			√
Gülden		√	√		√			√		√			√
Egemen		√		√	√			√		√			√
Büşra		√		√	√			√		√		√	
Ezgi	√			√	√			√		√			√

G: Gelişmiş

D: Desteklenmeli

Çizelge 7.10 incelendiğinde Caner, Emre, Ayşegül, Deniz, Ege ve Ezgi'nin nesnelere renklerine, Enes, Ayşegül, Yiğit, Ercan ve Gülden'in şekillerine göre gruplayabildikleri görülmektedir. Caner, Yiğit ve Egemen miktarlarına göre, Caner, Ayça, Betül, Deniz ve Büşra ise kullanım amaçlarına göre gruplama yapabilmektedirler. Arılar sınıfındaki diğer çocuklar ise henüz bu becerileri kazanamamışlardır. Nesnelere büyüklüklerine ve dokunsal özelliklerine göre gruplama becerilerinin ise Arılar sınıfındaki öğrencilerin tamamında geliştiği görülmektedir. Bu durumda öğretmenin planlarında bu becerilere yönelik amaç ve kazanım belirlemesi ve etkinlikler planlaması gereksizdir.

2. Gözlem sonuçlarına göre yeni öğrenme deneyimleri planlama: Çocuklar hakkında elde edilen bilgilerin öğrenme deneyimlerini planlamak amacıyla kullanılması sürecinde ikinci aşama, gözlem sonuçlarını değerlendirerek öğrenme deneyimlerini planlamadır. Bu aşamada öğretmen gözlemleri sonucunda çocukların bireysel ve grup olarak gereksinimlerini ve desteklenmesi gereken gelişim alanlarını belirler. Öğretmenin elde ettiği bu bilgiler aynı zamanda öğrenme deneyimlerinin planlamasında yol haritası işlevini görür. Çocukların gelişimsel olarak desteğe gereksinim duyduğu alanlar öğretmenin planlarındaki amaçlarını oluşturur. Aşağıda gözlemlerin sonuçlarına göre elde edilen bilgilerin öğrenme deneyimlerini planlamak üzere nasıl kullanılabilceği örnekler çerçevesinde açıklanmaktadır.

ÖRNEK 1

Handan Öğretmen Deniz'in nesnelere şekil ve miktarına göre gruplama becerisinin gelişimi konusunda desteğe gereksinimi olduğunu gözlemleri yoluyla belirlemiştir. Bu aşamada Deniz'in belirlenen alanlarda gelişimini desteklemeye yönelik öğrenme yaşantıları planlaması gerekir. Handan Öğretmen bu amaç kapsamında öncelikle Deniz'in temel şekilleri tanımasına yönelik etkinlikler uygulayabilir ve basit bir şekil bilgisi oluşturmasına yardım edebilir. Bunun için çereadaki bütün nesnelere kullanarak şekillerin isimlendirmesi yapılabilir. Daha sonra şekilleri analiz etme aşamasına geçerek resimli kitaplardan daireleri bulma, bir yerde saklanan kare, üçgeni arama çalışmaları yapılabilir. Şekilleri tanımada bir sonraki aşama çocukta resimlerin ve şekillerin görsel hafızalarını oluşturmaktır. Bu amaçla çocuğa birkaç saniye süresince bir resim gösterip daha sonra resmi kapatarak gördüklerini tasvir etmesi istenebilir. Şekillerle ilgili görsel hafızası destekleme çalışmalarından sonra şekilleri birleştirme ve yeniden üretme çalışmaları yapılabilir (Kesicioğlu ve Alisinanoğlu, 2010).

Handan Öğretmen gözlemleri yolu ile Deniz'de şekil bilgisinin oluştuğunu belirledikten sonra gruplama aşamasına geçebilir. Çocukların nesnelere gruplayabilmesi için öncelikle nesnelere arasındaki farklılıkları ayırt edebilmeleri, karşılaştırma ve kıyaslama yapabilmeleri gereklidir (Arnas, 2004). Bu nedenle, farklı nesnelere arasından aynı şekle sahip olanları bularak gruplama yapması istenebilir. Örneğin; öğretmen Deniz'e değişik şekilde, renkte ve büyüklükte nesnelere vererek bunlardan gruplar oluşturmasını isteyebilir ve daha sonra "Neden bu nesnelere bir araya geldi?, Hangi özellikleri birbirine benziyor?" sorularını yöneltebilir.

Deniz'in bilişsel alan gruplama becerilerinin gelişiminde desteğe gereksinim duyduğu bir diğer alan ise nesnelere miktarlarına göre gruplamadır. Handan Öğretmen, bu beceri alanını geliştirmeye yönelik Deniz'den masaya koyduğu üç farklı renkteki (kırmızı, sarı ve mavi) nesnelere gruplandırmasını ve hangi gruptaki nesnenin miktarının fazla olduğunu söylemesini isteyebilir.

ÖRNEK 2

Handan Öğretmen Deniz için bireysel eğitim planları hazırlayabileceği gibi sınıfta bu alanda desteğe gereksinimi olan diğer çocuklarla birlikte bütün gruba yönelik planlar da hazırlayabilir. Bu amaçla aynı beceri alanında desteğe gereksinimi olan öğrencileri belirlemek için Çizelge 7.10'dan yararlanabilir. Çizelgede görüldüğü gibi nesnelere şekillerine göre gruplama becerisi Yiğit'le birlikte Enes, Ayşegül, Ercan ve Gülden; miktarlarına göre gruplama becerisi ise Caner ve Egemen'de gelişmiştir. Arılar sınıfındaki diğer çocukların bu beceri alanlarında desteklenmeleri gerekmektedir. Handan Öğretmen Deniz için önerilen etkinlikleri gruptaki bu

öğrencilerle birlikte gerçekleştirebilir. Öğretmenin çocuklarla gerçekleştirebileceği bir diğer etkinlik de şöyle olabilir:

Öğretmen sınıftaki Legoları masanın üzerine koyar ve çeşitli renkler söyleyerek çocuklardan toplamalarını (kırmızı Legoları toplayalım, mavi Legoları toplayalım vb) ister. Toplanan Legolar aynı renktekiler bir arada olacak şekilde öğretmenin hazırladığı sepetlere doldurulur. Daha sonra öğretmen hangi renkteki Legoların miktarının daha fazla olduğunu tahmin etmelerini ister. Tahminler üzerinde konuşulduktan sonra sepetlerdeki Legolar çocuklarla birlikte sayılarak (en fazla 10 Lego) kaç tane olduğunu belirten rakam bir kâğıda yazılır ve sepete yapıştırılır. Sepetlerin tümü için aynı işlem yapıldıktan sonra öğretmen çocuklardan sepetleri miktarı en fazla olandan en az olana doğru sıralamalarını ister. Etkinlikte farklı renklerde eşit sayıda Legoları kullanılabilir. Bu durumda çocukların eşit sayıda Legoların olduğu sepetleri fark etmelerini ve bir arada gruplamalarını bekler. Bu süreçte çocukları gözleyerek gruplamaları yapabilen ve yapamayan çocuklarla ilgili notlar alır.

Beceri gelişim çizelgesinde, Yiğit'in her iki gruplama becerisinin de gelişmiş olduğu görülmektedir. Bu durumda öğretmen, nesnelere miktarlarına ve şekillerine göre gruplama becerisine yönelik etkinlikleri uygularken Yiğit'ten arkadaşlarına rehberlik etmesini isteyebilir ya da Yiğit'in gelişiminde bir üst basamağa çıkmasını destekleyecek etkinlikler planlayabilir.

3. Planlanan öğrenme deneyimlerini uygulama ve tekrar gözlem yaparak değerlendirme yapma: Çocuklar hakkında elde edilen bilgilerin öğrenme deneyimlerini planlama amacıyla kullanılması sürecinde son aşama planlanan etkinliklerin uygulanması ve gözlem yapılarak tekrar değerlendirilmesidir. Bu süreçte öğretmen planladığı etkinlikleri uygularken eş zamanlı gözlem yapar. Çocukların planlanan amaçlara ulaşip ulaşmadıklarını değerlendirir. Öğretmen çocukların kazanımlarının yanı sıra uygulanan etkinlikleri, kullanılan yöntem ve teknikleri de değerlendirir ve elde ettiği sonuçlara göre planlama - uygulama - değerlendirme sürecini geliştirilerek tekrarlar.

Çocukları Değerlendirme Sürecinden Elde Edilen Bilgilerin Ailelere ve Uzmanlara Bilgi Vermek Amacıyla Kullanılması

Aile, çocuğun kendini ve diğer bireyleri tanımaya başladığı ve ilk deneyimlerini edindiği, kişiliğinin temel yapı taşlarının olduğu temel eğitim kurumudur. Aile bireylerinin çocukla olan etkileşimi onun aile içindeki yerini belirler. Aynı zamanda anne babanın tutumu çocuk üzerinde derin ve kalıcı izler bırakır. Yapılan çeşitli araştırmalar anne babaların çocuk yetiştirme tarzlarının ve davranışlarının, çocuğun gelişimine önemli ölçüde etki ettiğini göstermektedir (Erkan, 2010). Bu nedenle, ailelerin çocuklarını tanıma ve özelliklerine göre doğru davranışları gösterme konusunda desteklenmeleri gerekmektedir. Okulöncesi eğitim kurumlarında öğretmenler tarafından çocukları değerlendirme sürecinde elde edilen bilgiler aileleri bu konuda bilgilendirmek amacı ile kullanılmalıdır. Çocuğa ilişkin bilgilerin ailelerle paylaşılması, onların çocuklarını objektif bir biçimde tanımalarını, okulda ve evde alınması gerekli önlemler konusunda bilinçlenmelerini sağlar (Özgüven, 1998). Öğretmenler portfolyo dosyaları, gelişim raporları gibi yöntemlerle aileleri bilgilendirebilir ve çocuklarının gelişimlerine nasıl destek olabilecekleri konusunda öneriler sunulabilirler.

Çocuğa ilişkin bilgilerin ailelerle paylaşılması, onların çocuklarını objektif bir biçimde tanımalarını, okulda ve evde alınması gerekli önlemler konusunda bilinçlenmelerini sağlar.

Bazı özel durumlarda (boşanma, ölüm, davranış bozuklukları, gelişimsel gerilik, öğrenme güçlüğü vb.) çocuk hakkındaki bilgi ve belgelerin uzmanlarla paylaşılması gerekebilir.

Portfolyo, çocuğun tüm gelişim kayıtları, yapılan gözlemler ve etkinliklerini kapsayan geniş bir gelişim takip dosyasıdır. Bu dosyalar hem aile hem de öğretmenler için çocuğun gelişimi hakkında bilgi sağlayan geniş bir bilgi havuzu oluşmasını sağlamaktadır (Temel, Aksoy, Kurtulmuş, 2010). Her bir eğitim dönemi sonunda çocuğun gelişimi ve çalışmaları hakkında bilgi vermek amacıyla ailelere portfolyo dosyaları ile gelişim raporları verilmelidir. Ayrıca, çocuğa ait bu bilgiler ve dosya bir sonra gideceği okula da gönderilmelidir. "Çocuklara İlişkin Bilgilerin Raporlaştırılması: Gelişim Raporları" başlığı altında Çizelge 8'de verilen örnek gelişim raporu aileleri bilgilendirmek amacıyla hazırlanmış bir örnektir. Raporda, çocuğun farklı gelişim alanlarındaki özelliklerinden söz edilmekle birlikte ailelere bu alanları destekleme konusunda öneriler verilmiştir. Çocuğunun gelişim özellikleri ve bunları desteklemek için yapılması gerekenler konusunda ailenin bilgilendirilmesi çocukla olan etkileşimini olumlu yönde etkilemenin yanı sıra çocuğun gelişimindeki rolünü fark etmesini de sağlayacaktır.

SIRA SİZDE

4

Öğretmenlerin çocukları değerlendirme sürecinde elde ettikleri bilgileri özel eğitim ya da desteğe gereksinimi olan çocuklar için nasıl kullanabileceklerini düşününüz.

Bazı özel durumlarda (boşanma, ölüm, davranış bozuklukları, gelişimsel gerilik, öğrenme güçlüğü vb.) çocuk hakkındaki bilgi ve belgelerin uzmanlarla paylaşılması gerekli olabilir. Bu durumda öğretmenler, çocukları değerlendirme sürecinde elde ettikleri bilgileri uzmanları bilgilendirmek amacı ile kullanabilirler. Bedensel, zihinsel, sosyal ya da duygusal alanlarda akranlarından farklı bir biçimde geri ya da ileri düzeyde bulunan çocukların belirlenmesi ve özel eğitim almaları için yönlendirilmeleri gerekebilir. Bu, erken yaşlarda önlem alma ve eğitsel çalışmalara başlama açısından önemlidir. Okulöncesi eğitim düzeyinde duygusal gelişim bozukluğu gösteren, zihinsel açıdan geri olan çocukların ve engellilerin durumlarına uygun olarak başarı seviyelerinde geriliğin olması beklenen bir durumdur. Bu özellikleri nedeniyle başarılı olamayan çocukların, alanında yetişmiş uzman kişilerce incelenmesi ve konulan tanıya göre eğitime yön verilmesi gerekir. Özel eğitime gereksinimi olma ihtimali olan çocukların belirlenmesi ve tanılanma amacıyla Rehberlik Araştırma Merkezine yönlendirilerek gerekli eğitimi ve desteği almasını sağlamada öğretmene büyük görevler düşmektedir (Tuzcuoğlu, Tuzcuoğlu, 2005). Rehberlik Araştırma Merkezine yönlendirilen çocuklara ilgili uzmanlarca tanı koyma sürecinde okulöncesi öğretmenlerinin çocuklar hakkında tuttıkları kayıtlar önemli birer veri kaynağı olarak işlev görür. Örneğin; dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu olduğu düşünülen çocuklara tanı konması sürecinde, çocukla uzun süre birlikte olan öğretmenden bilgi alınması son derece önemlidir. Bazı durumlarda öğretmene soru formları ve ölçeklerin gönderilmesi yeterli olabilirken bazen de uzmanın öğretmenle yüz yüze görüşmesi ve ayrıntılı bilgi alması gerekebilir (Ercan ve Aydın, 2000).

Okulöncesi eğitimde, özel gereksinimli çocukları tanıma, değerlendirme ve eğitim süreçlerini belirlemeye yönelik kapsamlı açıklamalar, bir sonraki üniteye ayrıntılı bir biçimde açıklanmaktadır.